

Saksgang i saker om soningsoverføring av domfelte til fortsatt straffegjennomføring i utlandet (utenom Norden)

1. Bakgrunn

Soningsoverføring av utenlandske domfelte for videre straffegjennomføring i utlandet er en prioritert oppgave for kriminalomsorgen. Etter føringer fra Justis- og beredskapsdepartementet er det en målsetning å få overført de domfelte som oppfyller vilkårene for soningsoverføring. Gjennomføring av den resterende del av straffen i domfeltes hjemland bidrar til reintegrering, rehabilitering og sosialisering i det samfunnet vedkommende skal løslates til. Soningsoverføring frigjør også kapasitet ved fengslene og bidrar dermed til hurtigere iverksettelse av straff og varetekt i kriminalomsorgen.

Disse retningslinjene angir nærmere rutiner for behandlingen av saker om soningsoverføring for videre straffegjennomføring i utlandet utenom Norden. Hensikten er å sikre en rask og effektiv saksgang.

Retningslinjene erstatter KDI Rundskriv 1/2014 om saksbehandlingsrutiner i soningsoverføringssaker og KDI Rundskriv 2/2014 om overføring av domfelte til Romania, Latvia og Litauen etter de bilaterale avtalene.

Soningsoverføring mellom de nordiske landene skjer i medhold av Lov av 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff mv., jf. også rundskriv G-02/2004 med vedlegg. Saksbehandlingen i disse sakene blir derfor ikke nærmere behandlet her.

2. Rettslig grunnlag

2.1 Overføringskonvensjonen med dens tilleggsprotokoll

Lov av 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte (overføringsloven) utgjør det rettslige grunnlaget for overføring til fortsatt straffegjennomføring i utlandet. Loven inkorporerer den europeiske konvensjonen av 21. mars 1983 om overføring av domfelte (overføringskonvensjonen) med dens tilleggsprotokoll av 18. desember 1997, og er det rettslige grunnlaget for enhver multilateral og bilateral avtale Norge inngår vedrørende overføring av domfelte.

Overføring av utenlandske domfelte tilhørende land utenfor Norden skjer hovedsakelig etter overføringskonvensjonen og dens tilleggsprotokoll.

Den europeiske overføringskonvensjonen er basert på et frivillighetsprinsipp. Det vil si at den domfelte må samtykke til en overføring. Tilleggsprotokollen muliggjør overføring uten domfeltes samtykke. Ved overføring uten domfeltes samtykke er det en forutsetning at

vedkommende er besluttet endelig utvist fra Norge, eller at domfelte har rømt fra straffegjennomføringen i Norge

2.2. Bilaterale avtaler

Norge har per 2022 inngått bilaterale avtaler med Romania, Litauen og Latvia. Avtalene er ment å erstatte, forenkle og effektivisere prosessen med soningsoverføringer som i dag følger av den europeiske konvensjonen og dens tilleggsprotokoll. De bilaterale avtalene muliggjør overføring uavhengig av domfeltes samtykke i de tilfeller domfelte er borger av og ansett bosatt i fullbyrdingsstaten, eller vedkommende er endelig utvist fra Norge. Avtalene oppstiller nærmere angitte tidsfrister for ulike ledd i saksbehandlingen.

Norge har også inngått en bilateral avtale om soningsoverføring med Thailand. Overføring etter denne avtalen krever samtykke fra den domfelte og for øvrig avviker innholdet av denne noe fra ovennevnte avtaler.

2.3 Hovedvilkår for soningsoverføring av domfelte til fortsatt straffegjennomføring i utlandet

Hovedvilkårene for soningsoverføring av domfelte til fortsatt straffegjennomføring i utlandet er felles uavhengig av hvilket hjemmelsgrunnlag som benyttes i den enkelte sak.

Hovedvilkårene er:

- domfelte må være borger av et land som har ratifisert overføringskonvensjonen/tilleggsprotokollen, eller av et land Norge har inngått en bilateral avtale om soningsoverføring med
- dommen må være rettskraftig
- domfelte må ha startet soning av dommen
- det må foreligge dobbel straffbarhet, dvs. at forholdet må være straffbart i begge land
- det må være minst 6 måneder resterende soningstid frem til tidspunktet for oppnådd 2/3- tid når anmodning om soningsoverføring mottas i fullbyrdingsstaten (utlandet)
- både den utstedende stat (Norge) og fullbyrdingsstaten må gi sitt samtykke til overføringen

3. Saksbehandling

3.1. Særlig om delegasjon av avgjørelsesmyndighet i soningsoverføringssaker

Justis- og beredskapsdepartementet besluttet i brev av 8. desember å delegere myndigheten til å avgjøre klager over enkeltvedtak i medhold av lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte (overføringsloven) § 3 til Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI), med virkning fra 1. januar 2022. Delegeringen forutsetter at førsteinstansbehandlingen i saker om soningsoverføring delegeres videre til regionalt nivå i kriminalomsorgen. Som en følge av dette ble avgjørelsesmyndigheten i enkeltsakene etter overføringsloven delegert til Kriminalomsorgen region sørvest, med virkning fra 1. januar 2022. Delegeringen gjelder ikke saker som faller inn under overføringsloven § 13. Delegeringen har ingen praktisk betydning for lokalt nivå's behandling av soningsoverføringssakene, utover at disse sakene etter forberedende behandling (jf. det følgende) skal oversendes region sørvest og ikke KDI fra og med 1. januar 2022.

3.2 Forberedende saksbehandling ved lokalt nivå

I saker som gjelder soningsoverføringer er det lokalt nivå som forbereder saken og Kriminalomsorgen region sørvest som forestår den videre saksbehandlingen, herunder treffer vedtak om overføring.

Når det foreligger rettskraftig dom, skal fengselet umiddelbart og innen 10 dager kartlegge:

a) hvorvidt domfelte er borger av et land som har ratifisert overføringskonvensjonen eller er borger av et land Norge har inngått bilateral avtale med.

Link til Europarådets oversikt over de land som har ratifisert overføringskonvensjonen samt oversikt over hvilke land Norge har inngått bilateral avtale med finnes på

www.kriminalomsorgen.no.

b) hvorvidt domfelte soner en dom hvor resterende soningstid frem til tidspunktet for oppnådd 2/3-tid er åtte måneder eller mer. Selv om det er et vilkår at det må være minst seks måneder resterende soningstid frem til tidspunktet for oppnådd 2/3-tid, jf. pkt. 2.3. over, er åtte månedersfristen satt under henvisning til at det også medgår noe tid til nødvendig forberedelse av saken hos Kriminalomsorgen region sørvest før den eventuelt oversendes fullbyrdingsstaten.

Dersom forholdene beskrevet i punkt a) og b) er oppfylt, skal domfelte informeres om muligheten for en soningsoverføring på et språk han eller hun forstår, og forespørres om han eller hun ønsker en slik overføring. Eget egenerklæringsskjema og informasjonsskriv tilpasset saker om soningsoverføring skal benyttes.

Lokalt nivå må påse at domfelte forstår det han eller hun skriver under på. Skjemaene er oversatt til flere forskjellige språk og er tilgjengelig på www.kriminalomsorgen.no. Det er viktig at fengselet benytter korrekt skjema basert på hvilket land domfelte er fra, da informasjonsskrivene er tilpasset de ulike hjemmelsgrunnlagene.

Domfeltes uttalelser i egenerklæringsskjemaet skrives på engelsk eller morsmål, ikke norsk. Dersom domfelte har fylt ut egenerklæringsskjemaet på norsk, skal også egenerklæringsskjemaet på domfeltes morsmål, eventuelt engelsk, fylles ut. Dette for at fullbyrdingsstaten skal kunne gjøre seg kjent med hvorvidt domfelte samtykker til soningsoverføring eller ikke, herunder hans eller hennes eventuelle begrunnelse. I de tilfeller det er på det rene at domfelte ikke forstår engelsk, skal vedkommende få dokumentet oversatt til det språk han eller hun behersker, jf. rundskriv KDI 1/2018.

Saken skal deretter oversendes til Kriminalomsorgen region sørvest, med kopi til regionen domfelte tilhører, så raskt som mulig og innen 10 dager fra lokalt nivå har mottatt dommen og denne er rettskraftig.

Oversendelsen fra lokalt nivå til Kriminalomsorgen region sørvest skal sendes via elektronisk saksbehandlingssystem og skal inneholde:

- oversendelsesbrev med informasjon om domfeltes navn, fødselsdato og statsborgerskap
- utfylt skjema for oversendelse av saker om soningsoverføring (skjemaet finnes på www.kriminalomsorgen.no)
- domfeltes signerte egenerklæringsskjema med domfeltes begrunnelse (skjemaene finnes i ulike oversettelser på www.kriminalomsorgen.no)

- dokumentasjon på identitet. Dersom det er tvil om domfeltes identitet, det ikke foreligger ID-dokumenter eller disse utløper innen kort tid, må fengselet straks ta kontakt med det ansvarlige politidistrikt for hjelp til å fremskaffe nye dokumenter
- informasjon om domfeltes adresse i hjemlandet. Dersom domfelte oppgir å ikke ha noen adresse i hjemlandet skal lokalt nivå så godt det lar seg gjøre forsøke å avklare hva som var domfeltes siste adresse i hjemlandet. Adresse kan i noen tilfeller finnes på bakerste side i pass eller på ID-dokumenter
- bekreftet kopi av dommen på norsk
- eventuell oversettelse av dommen
- andre relevante opplysninger (nye straffbare forhold, vitneplikt, om domfelte er begjært utlevert, subsidiær straff etter bot, helseopplysninger etc.)

For at prosessen skal ta kortest mulig tid er det viktig at saken forberedes godt og at alle opplysninger blir sendt til Kriminalomsorgen region sørvest. Lokalt nivå har ansvar for at innsendte dokumenter er av god kvalitet og er egnet til å bli videresendt til myndighetene i fullbyrdingsstaten. Dersom ikke alle opplysninger foreligger ved oversendelse, skal dette ettersendes.

Dersom domfelte *ikke samtykker* til en overføring, skal lokalt nivå i tillegg kartlegge:

a) hvorvidt domfelte er borger av et land som har ratifisert tilleggsprotokollen til overføringskonvensjonen. Link til Europarådets oversikt over de land som har ratifisert tilleggsprotokollen finnes på www.kriminalomsorgen.no.

b) hvorvidt det foreligger et endelig utvisningsvedtak fra Utlendingsdirektoratet (UDI) eller Utlendingsnemnda (UNE).

Kriminalomsorgen skal underrettes når utvisningssak er opprettet. Dersom lokalt nivå mottar en dom til fullbyrdelse som gjelder en utenlandsk statsborger og det ikke er opplyst hvorvidt en utvisningssak er opprettet, skal lokalt nivå straks sende en anmodning om avklaring av utvisningsspørsmålet til ansvarlig politidistrikt. Når et endelig utvisningsvedtak foreligger skal fengselet ettersende vedtaket til Kriminalomsorgen region sørvest.

Fengselet skal imidlertid ikke avvente endelig utvisningsvedtak før saken oversendes til Kriminalomsorgen region sørvest.

Etter de bilaterale avtalene er det ikke alltid påkrevet at det foreligger endelig utvisningsvedtak for å kunne sende anmodning om overføring i de tilfeller hvor domfelte ikke samtykker i overføringen. Anmodning om soningsoverføring kan sendes uavhengig av domfeltes utvisningsstatus dersom den domfelte er borger av fullbyrdingsstaten og anses som bosatt i denne staten. Kriminalomsorgen region sørvest avgjør om vilkåret anses oppfylt. Lokalt nivå bes uansett ettersende vedtak om utvisning når det foreligger.

Dersom domfelte er overført fra et annet fengsel skal mottakende fengsel alltid undersøke hvorvidt sak om soningsoverføring er forberedt og oversendt til Kriminalomsorgen region sørvest. Dersom dette ikke er gjort skal mottakende fengsel sørge for forberedelse og oversendelse av saken til Kriminalomsorgen region sørvest.

Kriminalomsorgen region sørvest avgjør hvorvidt vilkårene er oppfylt og hvorvidt det anses hensiktsmessig å sende anmodning om soningsoverføring til den aktuelle fullbyrdingsstaten.

3.3 Fengselets etterfølgende saksbehandling og oppfølging

3.3.1 Informasjon ved endrede omstendigheter

Lokalt nivå skal informere Kriminalomsorgen region sørvest dersom det inntreffer nye forhold eller omstendigheter som kan ha betydning for soningsoverføringssaken. Dette vil eksempelvis være dersom domfelte endrer sin opprinnelige erklæring, registreres med nye straffbare forhold, domfelte skal vitne i en annen straffesak, domfelte har rømt, domfelte er blitt løslatt eller andre inntrådte forhold som får betydning for soningsoverføringssaken.

3.3.2 Særskilt om underretting av utenlandske dommer og dokumenter som ledd i saksbehandlingen

Lokalt nivå kan måtte bistå Kriminalomsorgen region sørvest i underrettingen av utenlandske dommer eller andre dokumenter som mottas fra fullbyrdingsstaten som ledd i saksbehandlingen. Kriminalomsorgen region sørvest vil da oversende den aktuelle dommen eller dokumentet i eget oversendelsesbrev adressert til lokalt nivå og anmode om bistand. Hva slags bistand som er nødvendig vil fremgå av dette brevet.

Det er viktig at lokalt nivå påser at det er den dom eller det dokument som bes underrettet som faktisk påføres domfeltes signatur samt fengselets stempel og fengselsansatts signatur, og ikke selve oversendelsesbrevet. Dette fordi det er den aktuelle dom eller dokument som skal returneres til fullbyrdingsstaten som bevis for at domfelte har blitt underrettet. Det er videre viktig at dato og tidspunkt for underrettingen påføres, samt føres i KOMPIS-KIA.

Dersom domfelte nekter å signere på at han eller hun har mottatt dommen eller dokumentet må lokalt nivå påføre en kort beskrivelse av at domfelte har blitt underrettet dokumentet, men nekter å signere. Det er viktig at dette skrives på engelsk, samt at lokalt nivå stempler og påfører signatur. Dette for å kunne bevise overfor fullbyrdingsstaten at domfelte har blitt forsøkt underrettet dommen eller dokumentet, men nektet å motta eller signere. Dette skal føres i KOMPIS-KIA.

I saker hvor domfelte selv ønsker overføring og har gitt sitt samtykke i egenerklæringen, vil Kriminalomsorgen region sørvest innhente et nytt samtykke fra domfelte når man har mottatt aksept fra fullbyrdingsstaten. På denne måten vil Kriminalomsorgen region sørvest sikre at domfelte fortsatt opprettholder sitt samtykke om overføring på de vilkår som gjelder for overføringen. Lokalt nivå må bistå i innhenting av dette.

Når Kriminalomsorgen region sørvest fatter vedtak om soningsoverføring sendes dette til domfelte for underretting og lokalt nivå til orientering. Lokalt nivå må påse at vedtaket underrettes domfelte så fort som mulig slik at ikke selve effektueringen av vedtaket blir unødig forsinket. Dato og tidspunkt for underretting skal registreres i KOMPIS-KIA.

3.3.3 Særskilt om subsidiær fengselsstraff i forbindelse med bot som er beordret fullbyrdet

I tilfeller der domfelte som er aktuell for en soningsoverføring har subsidiær fengselsstraff i forbindelse med bot som er beordret fullbyrdet, skal lokalt nivå besørge at det gis avbrudd i straffegjennomføringen av ordinær fengselsstraff for å gjennomføre subsidiær straff i medhold av bot. Det vises i den anledning til Rundskriv KDI 4/2016 som tidligere er distribuert og finnes tilgjengelig på www.kriminalomsorgen.no.

Dersom slikt avbrudd gis, skal lokalt nivå orientere Kriminalomsorgen region sørvest om når dette er gjort, samt oppgi oppdatert soningstidsberegninger for den ordinære fengselsstraffen.

3.2.4 Særskilt om forholdet mellom pågående sak om soningsoverføring og vedtak om prøveløslatelse

En sak om soningsoverføring kan erfaringsmessig ta lang tid. Dette beror på flere faktorer, blant annet sakens kompleksitet samt saksbehandlingstid i fullbyrdingslandet som kan variere fra land til land. Under henvisning til at kriminalomsorgen, så langt det er mulig, skal påbegynne og ta stilling til spørsmålet om prøveløslatelse i god tid før aktuelt løslatelsestidspunkt, vil det kunne bli fattet et vedtak om prøveløslatelse før en ev. soningsoverføring kan gjennomføres.

I den anledning påpekes det at et eventuelt vedtak om prøveløslatelse *skal* være betinget av - og inneholde et avsnitt om - at en innvilget prøveløslatelse ikke vil få noen realitet dersom det blir truffet et vedtak om soningsoverføring som kan effektueres forut for tidspunktet for fastsatt prøveløslatelse.

Dette kan eksempelvis gjøres ved å innta følgende avsnitt i vedtaket om prøveløslatelse:
Region X/X fengsel er kjent med at det er opprettet sak om overføring til hjemlandet for fortsatt straffegjennomføring. Det gjøres for ordens skyld oppmerksom på at foreliggende vedtak om prøveløslatelse ikke vil få noen realitet, dersom det forut for tidspunktet for prøveløslatelse besluttes overføring til hjemlandet for fortsatt straffegjennomføring.

3.2.5 Effektueringen av vedtak om soningsoverføring

Når vedtak om soningsoverføring er endelig og kan effektueres sender Kriminalomsorgen region sørvest et likelydende brev om iverksettelse til lokalt nivå og Politiets utlendingsenhet hvor det bes om at det samarbeides om å ordne de praktiske sider ved overføringen, herunder avtale dato for selve uttransporteringen.

Kriminalomsorgen forestår transporten fra fengselet til det overleveringsstedet som bestemmes av Politiets utlendingsenhet etter en konkret vurdering i den enkelte saken og dekker transportutgiftene knyttet til dette. Politiets utlendingsenhet forestår uttransporteringen til domfeltes hjemland etter at overlevering fra kriminalomsorgen har funnet sted og dekker transportutgiftene knyttet til dette. Det vises i denne sammenheng til rundskriv G-03/2015.

Lokalt nivå må påse at domfelte har gyldige reisedokumenter og eventuelt fremskaffe dette i god tid før uttransporteringsdato.